

Теолошки потледи

ВЕРСКО НАУЧНИ ЧАСОПИС

БЕОГРАД 1990.

ГОДИНА XXII

БРОЈ 1-3

Др Александар Каломирс

Против лажног јединства

Сведочанства зајадних учитеља не признајем, нијих прихватам. Предјослављам да су они покварени, јер у стварима православне вере не може бити компромиса. (Св. Марко Ефески)

Глава прва

1. МИР БЕЗ ИСТИНЕ

Трагично искуство последњих поколења је донело свету јаку жеђ за миром. Сада се мир сматра за добро веће од многих идеала за које су људи раније са радошћу проливали своју крв. Оно што веома доприноси овоме јесте чињеница да рат често није оно што је био у прошлости — сукоб између неправде и правде, него је постао сукоб без смисла, између неправде и неправде. Искуство лажи и лицемерства које су различите партије употребљавале да се покажу правичне у очима својих присталица, довело је до тога да људи изгубе веру у постојање правде и да не успевају да виде пред собом ништа што би било вредно одбране. Тако се рат, у било ком облику, чини као нешто потпуно апсурдно.

Ово противљење једног дела човечанства било каквом сукобу би било достојно дивљења, када би било плод духовног здравља. Када би неправда, мржња и лаж престале да постоје, онда би мир био испуњење људске среће. Јединство би било природни, а не вештачки резултат. Али, примећује се нешто сасвим различито. Данас, када свако говори о миру и јединству, самољубје и мржња, лаж и неправда, славољубје и похлепа, су на свом врхунцу. Сви — свако на свој начин — говоре о љубави према човеку, љубави према човечанству. Али, никада није постојало веће лицемерство од ове такозване љубави. Љубав према нечем теоретском, умишљеном, као што је појам „човечанство“, је такође теоретска и умишљена. Нема везе са љу-

бављу према поједином човеку кога имамо пред собом. Ова љубав према одређеној личности, када постоји, јесте једина стварна љубав. Она је љубав према нашем ближњем коју Христос тражи.

Овај поједини човек са својом несавршеношћу и слабошћу, уместо да је вољен, омрзнут је у наше време више него у било које друго. Не само да је омрзнут, него је осуђиван и понижаван и сматран за „ствар“ без неке посебне вредности, средство за постизање „виших циљева“, део масе. Они, који највише говоре о љубави према човеку и човечанству, о миру и јединству, управо су ти који мрзе свог ближњег, свог познаника највише. Они воле човека — производ своје маште, они не воле стварног човека. Ово обожавање идола „човека“ је у ствари самодопадање, уживање у самом себи.

Било би наивно стога, да неко верује да пацифистичко расположење које карактерише човечанство данас, произлази из љубави. Ове речи о љубави су лицемерство и самообмана. Жеља за миром произлази из губитка идеала, из страха и из љубави према удобности. То је жеља да нас оставе на миру да уживамо земаљска добра. То је заједничка сарадња ради достизања добара које појединачне особе не би могле задобити. Она је свеопшти плод нечега што је постало страст целе земље: телесност и материјализам. То је производ потребе.

Мир о коме говори свет је безусловна капитулација свега доброг, светог и великог, диктатура ускогрудости, осредњости и млакости. Брисање личности појединаца и народа. Мармелада од компромиса и калкулација, море лицемерства, равнодушности према истини и издајство свега што је свето.

Рат је ужасна ствар, резултат људског пада, и нико нема намеру да га хвали. Али мир за који се свет ценка је нешто бескрајно страшније. Грозница је врло непријатна ствар, али бар показује да организам реагује на нешто што му је страно. Мир који хоће да успоставе, није, на несрећу, онај који долази од победе над злом, него онај који долази од пораза. Одсуство грознице у мртвом организму...

На крају, мир коме људи теже је не само мир оружја, но и мир савести. Они хоће да помире добро са злим, правду са неправдом, врлину са грехом, истину са лажју, да би задобили лажни мир савести.

2. НИЈЕ БИЛО ДЕЛЕЊА

Такозвани хришћани играју значајну улогу у светском напору за мир. Са паролом „јединство хришћана“ они одлазе на пијацу где ће истина бити продана.

Некада су хришћани имали веру и били спремни да умру за њу. Данас се њихова ревност за истину охладилa. Почели су да је сматрају за нешто другоразредно. За њих су разлике међу црквама, због којих су се у ранијим временима мученици са радошћу жртвовали, Оци били прогнани и верни сакаћени — неважне и недостојне помена.

Већина њих су болесни и непоправиви сентименталисти који мисле да је Христова религија само етички систем који се бави људским односима. Други теже политичким циљевима и мрачним интересима. Сви они заје-

дно зидају Град Антихристов. Они траже јединство, а равнодушни су према истини; траже спољашње зближење игноришући унутрашње размирице; они траже слово, а равнодушни су према духу.

Како је могуће да се они надају да оно што није успело у првим вековима папског раскола успе сада, када су се разлике у догмама и менталитету, кроз векове, прошириле и од увала постале провалије?

Сама чињеница да говоре о јединству „цркава“ показује да је њихова замисао потпуно антихришћанска. Они тиме признају да је ЈЕДНА, СВЕТА, САБОРНА И АПОСТОЛСКА ЦРКВА коју исповедамо у свом Символу вере, престала да постоји; да је била „распарчана“ у многе „цркве“ које више нису саборне, то јест, католичанске, оне више не садрже целу благодат и истину, као помесне православне цркве, него имају већи или мањи део благодати. Сходно томе, они мисле да истина више не постоји на земљи и да је Христос дошао узалуд. Јер је у збрци од истине и лажи немогуће поново открити истину коју је Христос дошао да сведочи. Отуда је и немогуће поново открити Христа који је Сам Истина.

Али онда, зашто је Христос рекао да ће бити са нама до краја света? „И ево, ја сам са вама у све дане до свршетка века“. Зашто је Он рекао да ће Дух Свети водити ученике до пуноте истине и да врата паклена неће одолети Цркви?

Ако би Црква била подељена, и имала потребу за јединством — значи да јесте подељена, а онда све што је Христос обећао испада лаж! Али, сачувај нас Боже од таквог светосрђа! Црква живи и живеће до краја света не подељена и неповређена, према обећању Господњем. Сви који говоре о „јединству цркава“ једноставно поричу Христа и Његову Цркву Православну.

Када један православни Патријарх прихвати учешће Православне Цркве у протестантском Светском савету цркава као једне од многих „цркава“, шта друго он чини него јавно исповеда, као Протестанти, постојање многих цркава и стога поделу једне, свете, саборне и апостолске Цркве! Шта друго чини, до одбацује Христа. Званично, ти православни представници не одричу се да је њихова Црква једина права, али често немају храбрости да кажу јавно.

Али, у својим профаним напорима, ови људи наводе црквене литургијске текстове и самога Христа као свога савезника. Заиста, Христос се молио за своје ученике „да сви буду једно“ и Црква се моли на свакој Литургији „за јединство свих (ипер тес тон пантон хеносеос“).

Али ове речи не значе да се Црква моли да хришћани једнога дана буду уједињени заједничким компромисима у њиховој вери. Оне не упућују на тражење компромисних решења којима би се разноименити елементи ујединили. Оне немају никакве везе са савезничким протоколима, или уговорима, или споразумима, као на пример између разних нација, који су потписани после многих преговора. Не, ове речи не значе ништа од тога. Црква се не моли Богу да се различити, супротни елементи уједине, него да сви људи буду ЈЕДНО. Другим речима, да сви приме истину са великом скрушеношћу и смирено клекну пред Црквом и буду убројени у њене чланове. Да схвате заблуду у којој су живели и пожуре ка светлости и истини, то јест,

Цркви. Ово је зашта се Црква моли. Тачно то зашта се она такође моли на Литургији св. Василија Великог: „Врати (Господе) оне у заблуди и присаједини их Твојој Саборној и Апостолској Цркви“. Само оваква молитва и жеља произлази из истинске љубави, зато што тежи да исцели болесне, а не да их обмане.

3. ПОНУДА, НЕ ДИСКУСИЈА

Понеко наиван међу православнима мисли да се ово зближавање цркава не догађа ради јединства, но са циљем просвећења и мисије међу неправославнима. „Ово је“, кажу они, „манифестација љубави према нашој браћи“. „Ако се ми затворимо у своје љуштуре“, они често кажу, „ако не присуствујемо међународним конференцијама и не шаљемо посматраче на папском синоду итд., како ће онда Западњаци познавати Православну цркву и шта би их онда привукло њој?“

Али, како би Западњаци били научени да је Православна црква једина истинита Црква, када је виде да општи са лажним „црквама“ као једнака са једнакима? Неће ли они мислити зато, да је Православље исто што и други — релативно и делимично? Или, да ли је разумно да се неко нада да ће овакви сабори фанатичних алхемичара и пастора у мантилима икада бити у стању да препознају истину? Они само ласкају Православљу са циљем да га превуку на своју страну. Када би они имали искрену жељу да упознају Православље, не би им требала заседања и конференције. Они би отишли да пију директно са извора православних Отаца и Светитеља.

Не! Најбољи начин да убедиш друге у истину јесте да и сам верујеш у њу. Немој дискутовати о њој, него је исповедај. Заседања и конференције расправљају о њој, а то је издајство, јер у оваквим случајевима се не ради о саветовању и карању јеретика, но о дискусији са „црквама“. Христос не тражи оне који ће да расправљају, но оне који ће да исповедају. Истина којој нас је Он научини није таква да се о њој може дискутовати. На разним екуменским конференцијама дискусија узима облик трговине где се размењују компромиси у стварима вере да би се дошло до коначне сагласности“. Под таквим околностима, чак и само присуство православних на екуменској конференцији је издајство Христа. То је издајство Христа неверницима за тридесет сребрника, јер присуствујући, православни признају да се о њиховој вери може расправљати и дозвољавају се претпоставке да ће и они чинити компромисе уз одговарајућу размену.

Када би, уместо овога, сви они који данас говоре о јединству исповедали Православље као једину и апсолутну истину и одбацили сваки званични и незванични црквени контакт са јеретичима, не бојећи се да их именују као такве, онда би се њихов глас чуо много даље; и што је још важније, био би поштован и наводио на размишљање. Док је сада њихов глас, глас компромиса, глас који не покреће никога, глас који дубоко унутра, нико не поштује.

Оци нису улази у дискусије са јеретичима. Они су исповедали истину и побијали њихова тврђења без углађености и комплемената. Никада нису постигли међусобно разумевање са јеретичким „црквама“. Њихов разго-

вор је увек био јаван, са гледишта спасења и васпитања душа. Православна црква није никада разговарала са јеретичким „црквама“. То никада није била дискусија Цркве са црквама, него дијалог између Цркве и душа које су изгубиле свој пут. Црква не дискутује, зато што она не тражи. Она једноставно даје — зато што она има све од Бога.

4. СПАСЕЊЕ ОД СВЕТА

Зашто се наши хришћани тако лако покрећу проповедима о јединству цркава? Уместо да буду ревносни у преношењу истине овом свету коме она тако много недостаје, они се наслађују карамелом о миру, важући да виде има ли више ствари које раздвајају или које уједињују хришћане. Зато што они сами не познају истину. Већина њих су чланови друштвено-хришћанских организација и братстава и од малена су катихизирани у неком етичкофилософском систему са хришћанским премазом, што их је довело до тога да верују да је циљ хришћанства да постигне мирољубиву коегзистенцију људи у духу љубави. Вечност и Божанска визија су врло далеки за све хришћане и врло често од никаквог интереса. Већина њих, будући екстравертни, усмерени спољашњем, су људи од акције који су ушли у хришћанство да би нашли организовани и руковођени *modus vivendi*, начин живота, као добри и часни грађани на овој земљи. За овакве људе Бог је Велики Слуга њихових личних интереса, а вечни живот добра, али срећом слаба нада на обновљење.

Проповеди о јединству узму лако корена у хришћанима као што су ови. Заиста, како би било добро да се круг наших поштених и моралних људи прошири на цео свет. Могли би да обављамо послове без страха да ћемо бити преварени; могли би да имамо добре и мирољубиве односе а да никада не будемо у опасности од прогона или борбе. Што се тиче истине, „Шта је истина“? Ми сви верујемо у Христа и то је довољно. Осим тога, свет се данас суочава са тешким временима. Хришћани се морају ујединити брзо да би се супротставили комунизму, на пример. Они постављају питање, „Ко ће водити и ко ће спасити савремени свет?“ — „Само једна, уједињена Хришћанска црква“, њихов је одговор.

Христос није постао човек да би спасао овај свет који лежи у покварености. Радије, Он је дошао да спасе вернике Његове од света, да их извуче из врсте злих, да их уједини са Собом и да их обожи благодаћу и са њима спасе сву твар која стење. Свет иде стазом смрти. Прати кнеза овога света, Божијег непријатеља. „Не молим се за свет, него за оне који си ми дао“! (Јн. 17, 9). Међутим, ови компромисни људи узимају део од овога света и жртвују драгуље хришћанске вере и живота због те ђаволске странке која никада неће бити спасена. Није Христос тај који тражи „јединство цркава“, него свет. Христос не тражи уједињење лажи са истином, него је свет тај који хоће да протрује истину, да је учини релативном и парцијалном. Због тога се дешава да се, кад се поведе дискусија о уједињењу цркава, види да је она одушевљено подржавана од људи који никада раније нису били заинтересовани за религиозне ствари. Уједињење у лажи је најбољи начин неутрализације хришћанства који је ђаволска странка изумела. То је почетак разводњавања хришћанства и његовог потчињавања политичким ђефовима; то је претварање хришћанства у слугу интереса овога света.

Са овим лажним јединством, Хришћанство може добити више светске моћи, али ће изгубити сву своју духовну снагу, управо оно што смета свету. Зар се то већ није догодило у Римокатоличкој цркви? Папистичка жељ за светском моћи је учинила да се спусте до утабаних стаза политичких махинација, са којих су се појавили као оруђе великих политичких центара.

Сви они који говоре о јединству, нису разумели разлог Христовог доласка на свет. Они мисле да је Он дошао да проповеда неку вештачку моралну поуку, попут њихове, и да нас научи како да живимо на овој земљи као добри грађани. Они стално понављају да људи морају да следеју Христов закон тако да Царство Божије може коначно да дође на ову земљу. Неки говоре о „хришћанској Грчкој“, други о „хришћанским демократијама“, или о „хришћанским краљевинама“ и нико од њих не увиђа колико њихова очекивања подсећају на очекивања Јевреја који су хтели да Месија буде земаљски цар.

Они не желе Христа какав Он јесте; они не желе Христа који је одбио да се покори ђаволским искушењима у пустињи. Они хоће Христа који би им се потчинио. Они желе Христа који хоће земаљско царство, Христа који би претворио камење у хлебова да би се људи наситили, Христа који би преплавио свет чудесима која изазивају страхопоштовање и принуђују људе да се покоре.

Другим речима, ови људи не чекају Христа, но антихриста. До другог доласка Христос ће остати скроман и сакривен, далеко од земаљских сила и удобности, не приморавајући никога да Га следи, тражећи једино оне који би Му се приближили и опонашали Га у скромности и повучености, не очекујући ништа земаљско.

Хришћани који говоре о „Божијој нацији“, „хришћанској Грчкој“, „светском Хришћанству“ и „уједињењу цркава“, не желе таквог Христа. Као и Велики Инквизитор Достојевског, они су спремни да баце Христа на ломачу зато што Он омета њихове планове које су годинама упорно гајили. „Ти си дошао и учио нас Хришћанству које је нехумано и тешко“, каже Инквизитор Христу, „и ми смо се трудили много векова да га учинимо хуманом религијом. И сада, када смо успели, ти си дошао да поквариш наш многовековни труд. Али неће ти успети. Сутра ћу наредити да те спале на ломачи као јеретика“.

Да, људи хоће Христа који ће говорити о овоме животу а не о другом, Христа који ће понудити задовољства овога живота а не будућег. Они не желе богатство које се не може извагати и додирнути, но богатство које је опипливо овде и сада. Они Га не желе као владара будућег века, него садашњег.

Зато они не маре шта ће се десити са истином када се ускомешане и такозване хришћанске цркве уједине после хиљаду и једног компромиса. Зато се они не интересују шта ће остати од живота у Христу после инвазије на чисто тло Православља од стране мноштва религијских варвара. Истина их не интересује, нити живот у духу и благодати. Њих једино интересује земаљска моћ коју даје уједињење и владавина светом под једним мишљењем.

Ови људи хоће да се зову хришћани а да то заиста не буду. Већина њих верује да су они истински хришћани зато што не знају шта је Хришћанство, и мешају га са философским учењем и „светским теоријама“ — да употребимо њихов омиљени израз. У стварности, они су следбеници Антихриста као и већина Јевреја у Христово време.

Јевреји су чекали Месију вековима и када је Он дошао само мањина Га је прихватила, а већина предала Римљанима на Крст. А зашто? Зато што Христос није био оно што су они чекали. Зато нису били у стању да препознају Месију у Његовој Личности. Они су чекали земаљског цара, светског освајача. Они су чекали некога ко би потчинио све народе на свету под ноге народу јудејском, ко би присилио све владаре света да му се поклоне и служе му, још би дао моћ и славу својим следбеницима.

Када су га видели сиромашног и скромног, кротног и пуног мира, Њега, који није нудио земаљска добра но говорио о небеском царству, и не само то, него је чак и тражио од њих да се одрекну земаљског и опипљивог, да би ослобођени могли достићи небеско и недодириво, они су закључили да Он није за њих. Он није Месија кога су чекали, него управо супротно. Он, који је одбио да претвори камење у хлебова да би се сви наситили, који није хтео да порази гомилу својом моћи и није се сложио да потчини земаљска царства није био одговарајући вођа за њих. Због тога су Га се одrekli и почели да чекају другог. И они га још увек чекају. Заједно са Јеврејима су и милиони људи који такође чекају јеврејског Месију и већина њих се зове хришћанима. А немају појма да чекају лажног Месију као и Јевреји.

5. АНТИХРИСТ

Трагедија је у томе што ће Месија кога Јевреји чекају, доћи. Чули смо из уста самога Христа и Његових апостола и записано је у књигама Новог Завета. Месија Јевреја ће доћи. Он ће дати само земни хлеб који је Христос одбио да да и заједно са њим сва материјална добра која Он није хтео дати. Он ће их преплавити знацима и чудесима којима ће се људи до краја света дивити и којих ће се бојати и они ће пузећи пасти пред његове ноге. Он ће ујединити све народе и расе и сва царства света у једну државу. Он ће бити по срцу књижевника и фарисеја — по срцу сваког племена „јеврејског“. Да, јеврејски Масија ће доћи. Он ће бити оно што Христос није и он неће бити оно што Христос јесте. Он ће бити Антихрист (Противник Христа).

„Децо, последње је време и као што чусте да ће доћи Антихрист...“ (1 Јн. 2, 18).

„Али вас молимо, браћо, у погледу доласка нашега Господа Исуса Христа и нашега сабрања у Њему. Не дајте се лако поколебати умом, нити уплашити, ни духом, ни речју, ни посланицом — тобоже нашом — као да је већ настао дан Христов. Да вас нико не превари ни на који начин, јер неће доћи док најпре не дође отпадништво и не појави се човек безакоња, син погибли, који се противи и преуноси изнад свега што се зове Бог или светиња, тако да ће сам сести у храм Божији као Бог, тврдећи за себе да је Бог. Зар не памтите да сам ово казивао још кад сам био код вас? И сад знате шта га задржава да се не јави до у своје време. Јер тајна безакоња већ дејствује,

само док се уклони онај који сад задржава. И тада ће се јавити безаконик, којег ће Господ Исус убити дахом уста својих и уништити појавом свога присуства; онога је долазак по дејству сатанину са сваком силом и знацима и чудесима лажним и са сваком преваром неправде међу онима који пропадају, зато што не примише љубав истине да би се спасли. И зато ће им Бог послати силу обмане, да верују лажи; да буду осуђени сви који не вероваше истини, него завољеше неправду“ (II Сол. 2, 1-12).

Антихрист се неће појавити у историји на страшан и шокирајући начин којим би га сви препознали, нити ће имати одвратан изглед, нити ће пак, чинити неморалне ствари. Он ће доћи на такав начин, да ће само неколицина схватити ко је он. Он ће доћи после дуге припреме, кроз векове, која је почела још у прве, Христове дане и која се наставља појачано напредујући у наше дане. Човечанство ће видети у његовој личности свог великог добротвора.

Толико много векова отпадништва су обрађивали човечанство и припремали га да га прихвати. Човечанство га чека као свога идеалног вођу. Сав развој историје води Антихристу.

6. ТАЈНА БЕЗАКОЊА

Римокатолицизам је дозволио да дух овога света храни хришћанство Запада. Презаситио је хришћанску мисао рационализмом и паганским начином размишљања античких Грка. Коначно, са „непогрешивошћу“ Папе, Римокатолицизам је увео механички елеменат у однос између Бога и човека, учећи да је Бог обећао да говори кроз уста грешних и охолих људи, какви су били многи од Папа. Хуманизам и Ренесанса су били доба скретања западног света ка идолатрији. Они су заиста били пројава човековог разочарења кривотвореним хришћанством. Данас је хуманизам постао религијом епохе, проповеданом на жалост чак и од такозваних хришћана под налепницом „хеленско-хришћанске“ цивилизације.

Протестантизам је довео папистички рационализам до његових екстремних закључака. Протестантизам је одбацио светост Цркве и њено руковођење Светим Духом, зато што није видео ни светост нити истину у „Цркви“ Запада. Тако је укинуо Традицију и оставио своје вернике без критеријума за истину и лаж, одстрањујући благодат Божију из њеног царства заувек.

Од протестантизма, више није било далеко до атеизма и материјализма. Многе философије су почеле да претендују на место хришћанске вере у људским умовима и на крају је наука освојила свет. Имала је посебну моћ придобијања маса, јер су њена достигнућа на пољу технологије изазивала чуђење и одушевљење маса, које, неимајући духовни критеријум, постају лак плен материјализма. Наука је даље дала свету лажни осећај знања. Могла би да промени своје погледе и теорије сваког момента, али сваки пут би ови погледи и теорије имали светост доказаног знања; а то утиче на људске умове на магичан начин.

На крају, када је човечанство, спустивши се оваквим степеницама, било поробљено страстима материјализма, проклијао је комунизам. Када су људи дошли дотле да верују да је једино стварно добро новац, било је при-

родно да захтевају његову равномерну расподелу од влада које су биле равнодушне према патњама сиромашних људи. Овај захтев је испунио душе мржњом и пакошћу и учинио их још несрећнијим, отварајућу непремостиве поноре међу људима и водећи многе до Каиновске мржње. (Ово никако не значи да праведна расподела новца није обавеза, и то основна, сваке владе). Тако је започео рат између капитализма и комунизма, иако су они у ствари два брата система, подједнако материјалистичка и обожаваоци новца, подељена једино сопственим интересима и борбом око расподеле. Програм обоице је да претворе каменове у хлебове, да уједине свет под својим утицајем и да запрепасте свет својим достигнућима која човек није могао ни да замисли. Тако је човечанство постепено дошло до спољне капије Антихристовог царства. Дошло је до тачке када не само да има вољу, но и могућност да одговори позитивно на кушање Сатане. Још мало, и све што је потребно јесте да Антихрист лично преузме врховно вођство светске државе, да рашчисти са глађу и сиромаштвом заувек. Да снабде људе изобилно материјалним добрима, тако да у њиховим срцима, пуним задовољства и удобности, не буде више места за Бога.

7. УЈЕДИНЕЊЕ РЕЛИГИЈА

Када узмено у обзир све ово, схватимо да у човечанству, које не интересује ништа друго осим свог властитог мира у коме нема никакве светиње, ничега светог, осим властитих материјалистичких интереса; да у свету користољубивих људи, који сматрају сваку дискусију о истини за непотребно наклапање, ујединење цркава не само да није тешко, него насупрот, оно је неизбежно. Штавише, усуђујем се да кажем да не само да је ујединење таконзваних хришћанских цркава неизбежно, но и ујединење свих религија уопште.

У својој држави, Антихрист неће трпети неслогу; он неће толерисати религије и њихове свађе око верских питања. Он ће седети у храму Божијем као Бог и сви људи на земљи ће га обожавати, јер „дана му би власт над сваким родом и народом и језиком и племеном. И поклонише му се сви они који живе на земљи, чије име није записано у књизи живота“ (Откр. 13, 7-8). За ове људе, „чија имена нису записана у књизи живота“, постојаће само једна религија, религија Антихриста.

Већ сада постоје примери религија које претендују да обухвате све друге; оне су претече религије Антихриста. Једна таква религија је и Слободно зидарство — масонерија. Већ је прихваћена од стране прогресивнијих светских вођа. Својим синкретизмом, уједињавањем и изједначавањем, може да помири, у главама неумних, све религијске супротности човечанства и да превазиђе све препреке и тешкоће ујединења са којима би се разне цркве суочиле. Уопште, какав је разлог за чинење толиког напора да се пронађу прихватива решења за догматске и друге разлике између различитих вероисповести, па тек онда за разлике између религија! Зашто не би одмах напредовали директно ка ујединењу свих религија у неку врсту масонерије?

Схвативши ово, већина данашњих верских вођа, бар међу „највећима“ и „најважнијима“, је потрчала (будући прогресивна) да постану масони, што их не спречава да и даље носе своје одежде и да служе своје литургије. Али, пошто лаици још нису потпуно спремни, неопходно је да ови задрже своје улоге и постигну уједињење цркава прво, па тек онда уједињење религија.

8. ПОГЛЕД У ПРОШЛОСТ

Овако би, према томе, изгледао развој догађаја у не тако далекој будућности. Зато се Господ пита да ли ће наћи иједног верника када поново дође на земљу: „...Али, Син Човечији када дође, хоће ли наћи веру на земљи?“ (Лк. 18, 8).

Поглед у прошлост ће нас научити много о правцу у којем су се црквене ствари одвијале и у којем ће се одвијати.

Тежње византијских царева да се уједине са заблуделим папством, су биле срећом отсечене држањем народа и падом Византије под Турке. Али, чим је грчки народ опет нашао своју слободу, стара искушења су закуцала поново на врата. У почетку су истинити Грци, људи народа и традиције, одолевали струји европеизације. Али они су били неписмени и мада су лили своју крв за слободу своје Отаџбине, били су брзо гурнути у страну од новодошлих школованих људи, који су, уз своју уображеност коју полу-наученост даје, имали и власт уз Краља Отона. „Они су понизили Отаџбину и веру која је сада уздрмана од неверника. У време туске окупације ни један камен са старих цркава није био нарушен. Али ови обмањивачи су ујединили своје интересе са окуженим фанариотима и сличним зараженим у Европи и покварили су наше манастире и цркве, једне укаљавши а друге претворивши у штале. Напали смо се овога зла од многих таквих свештеника, лаика, војника и политичара. Иако смо проливали своју крв, у опасности смо да изгубимо своју Отаџбину и своју религију“ (Macriyiannis, Memories, p. 398).

Ови полуобразовани интелектуалци презиру грчки православни народ страшћу петоколонаша. Они омаловажавају свој језик, обичаје, понашање и духовно устројство. Употребили су сва могућа расположива средства да искрваре истину своје вере и да накалеме секуларизам и рационализам на свето дрво Православља које је за тако много векова остало неоскрнављено од варварских освајача. Да би погодили Цркву у срце, они су циљали на њене манастире. Неке су затворили, другима су конфисковали имовину, а неким су послали такве „прогресивне“ игумане, који су их растурили лакше, него икакав државни двосекли мач.

Без својих манастира и епископа, поробљена неправославном државом, Црква је постала небрањени виноград. Васпитање нације, отето из руку Цркве, пало у руке хуманистичке државе, која и поред свег свог лицемерства о Хеленско-хришћанској цивилизацији, остаје потпуно паганска. Све се почело прилагођавати укусу „nouveau riche“ скоројевићког Атинског друштва.

Црквено богослужење је почело да слаби и постаје нешто сасвим овозвештско. Црквена музика је почела да се европеизира и дегенерише у позоришну, четворогласну хармонију. Иконе су почеле да изгледају сувише строге и ружне у очима жена из више класе, које су хтеле „слатког Исуса“, пуног попустивости за њихова сагрешења, неспособног да изазове страховоповање. Браде и дуга коса свештеника су почели да им сметају, и свештенство, осетљиво на захтеве савремене публике, је почело да се дотерује. Једноставно и освећено, мало кандило, са својом покајнички скрушеном атмосфером, замењено је Едисоновом сијалицом, што је учинило да црква подсећа на царску салу, пригодну за венчања и званичне појаве владајуће класе.

Али, то није било све. Не само основно и средње, но такође и више образовање је одузето из руку Цркве. Тако, богослови, будући свештеници и јерарси, нису више били рађани у недрима Цркве — њихове природне мајке — него у недрима државних универзитета, пуних рационалистичког смрада и духовне плиткости, без икакве могућности да окусе тајанствену светињу живота у Христу, који једино даје истините богослове. И тако су проклијали као бршљан у Цркви богослови који су напунили своје умове многим философским теоријама протестантског или римског порекла, док им у срцима недостаје живот Православља.

Ови људи нису били у стању да виде понор који дели Источну Цркву од Западних „цркава“. Они су то сматрали само питањем догматских формула, а не за ствар живота и суштине. За њих је живот у Христу само низ емотивних стања и етичких поступака, као и за западњаке. Откровење (унутарње виђење) Бога, живо искуство присуства Христовог и унутарње пребивање Духа Светог, тј. обитавање истине у човековом срцу, су непознати за њих. Када говоре о истини, они мисле на некакву препарирану, осушену идеју. За њих, као и за западњаке, догма је посебан свет интелектуалних формула, довољно оптерећујућа, а чију вредност, након расцепа између живота и вере, нису у стању да цене.

И тако је сам темељ, на коме су чак и наши најдобронамернији богослови намеравали да граде одбрану свога Православља, покварен до сржи. Заstraшујуће је када се узме у обзир да је цео савремени грчки религиозни живот изграђен на овим основама. Некада се народна побожност ширила из манастира који су били духовни бедеми и вође; док је у краљевини Грчкој, побожност доспела да буде заснована на теолозима, лаицима или свештеницима, какве смо управо описали. Ови теолози су, опонашајући западне примере, организовали братства и хришћанска друштва, и узели проповед и веронауку у своје руке. Док је раније побожност у једном месту имала као свој ценар локални манастир и свештеника Цркве, хришћанин из места А се није ни на који начин разликовао од хришћанина у месту Б јер су сви били деца исте Православне Цркве. Сада су теолози организовали групе; и сада у једном истом месту имамо хришћанске групе А и хришћанске групе Б, увек супарнике и неповерљиве, подељене — а да ни једна страна не разуме у чему су њихове разлике. Али, упркос нетрпељивости и подељености међу њима, групе се слажу да, што се тиче западњака, „има више ствари које нас приближавају, него раздвајају“ и „морамо обратити више пажње на ствари које нас уједињују, него на оне које нас деле“. Другим речима, они сма-

трају јединство и љубав са њиховом западном „браћом“ (коју никада нису видели ни упознали) лакшом него љубав према својим земљацима и ближњима које виђају сваки дан и познају. Као што смо рекли, данас се људи труде за људску љубав, за апстрактну љубав према човечанству а нису у стању да воле свога ближњег.

9. ПИТАЊЕ СТАРОГ КАЛЕНДАРА

У овој атмосфери погоршања, изненада је дошао, после притиска од стране државе, први званични корак Грчке Цркве према папи: увођење папског календара за непокретне празнике.

На жалост, мало је њих разумело значај предмета „старог календара“, како је случај назван. Мниги приписују отпор старокалендараца њиховој ускогрудости, ограничености необразованих, што је још један показатељ дубоког презира који уображени интелектуалци негују према неукима. Али, да би се ови необразовани одупрли као што јесу, морали су, ако ништа друго, имати религиозну ревност и духовну бригу која је недостајала масама равнодушних, који су, не познавајући праву природу проблема, пошли за већином грчке јерархије. Ниједан од просвећених теолога или њихових следбеника није показао макар наговештај бола над расцепом у Грчкој Цркви, нити је иједан покушао да одговори на болна запомагања многих хиљада верних. Већина је била на њиховој страни; бројност им је увек давала осећај сигурности. У ствари, они чак нису имали ни број на својој страни. Јер, иако је било само неколико хиљада старокалендараца, а неколико милиона следбеника новог календара — сумњиво је да ли је међу њима било и пар хиљада истинитих верника. Они су се само подругљиво осмехивали на ове просте нове исповеднике Православља, говорећи да они одбијају да поправе свој нетачни календар због сујеверја.

Али, проблем није лежао у томе. Они су били неправедни у оптуживању старокалендараца што се боре око календара. Ствар није била у томе: који је од два календара тачан? Позната је чињеница да су оба календара нетачна. Нити су старокалендарци инсистирали на старом календару, нити су новокалендарци увели нови календар из разлога астрономске тачности. Разлог за одлуку да се нови календар уведе у Грчкој није био ни астрономски ни богословски. Једноставно, била је то једна од многих предаја јерархије на милост државном господару, који је то тражио од њих да би олакшао своје пословне трансакције.

Разлог за одбијање старокалендараца да се повинују је био врло богословски и извирао је из дубоке црквене свести. У ствари, литургијско јединство Цркве је ризиковано у корист политичких интереса. За променом календара уследило је нарушавање литургијског склада између Грчке Цркве и осталих Православних Цркава које чувају стари календар до данас. И не само да је ствар у нескладу литургијског живота воинствујуће Цркве — но је и хармонија литургијског живота између воинствујуће и торжествујуће Цркве такође нарушена.

Када у Грчкој црквена звона зову верне да славе Божић и појци радосно певају: „Христос раждајетсја, славише“, милиони наше православне бра-

ће широм света и на Светој Гори су још у посту предстојећег доласка Спаситељевог; и они не чују звона нити певају са нама радосне Божићне песме.

Може ли неко да замисли ишта горе за Цркву од овог прекида литургијског склада који нас отуђује духовно не само од других православних, но и од свих православних који су нам претходили, од торжествујуће Цркве оних који су уснули у Христу и од светитеља који су славили и служили литургију по старом календару који смо ми одбацили?

Нашим Оцима је требало много труда и много синода да се уведе тај празнични календар — и све то да би се постигла литургијска хармонија међу Хришћанским црквама, јер ова хармонија и склад изражавају унутарње литургијско јединство Цркве. То је оно што видљиво чини Цркву једном, упркос мноштва помесних цркава. Црква није сједињена на начин на који папа мисли, строгом дисциплином и послушношћу претпостављеној хијерархији на чијем је врху једна особа која тврди да замењује Христа на земљи, него је Црква сједињена, у светој тајни причешћа Телом и Крви Христове. Свака црква где се служи света литургија и где су верни сакупљени на „једно место“ садржи потпуни лик Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве. Оно што чини да се једна парохија укључује у једно тело са свим осталим парохијама, и једна епархија у једно тело са свим осталим епархијама, јесте света тајна причешћа свију, Телом и Крвљу Христовом у Светом Духу и истини.

Јединство Цркве је стога, тајанствена свеза која се остварује на светој литургији причешћем верних Телом и Крвљу Христовом. Хришћани су једно тело, како они који живе на земљи данас, тако и они који су живели пре нас у ранијим вековима, као и они који ће живети у годинама које ће тек доћи, јер имају заједнички корен — Тело Христово. „Ми, будући многи, један смо хлеб, једно тело, јер се причешћујемо једним Хлебом“.

Јединство Цркве зато, није административно, дисциплинско или организационо, него литургијско. Због тога је празнични календар толико важан. Јединство које извире из свете литургије, једне Вере и једног крштења престаје да се види споља када постоји литургијска анархија. Облик и речи литургије су прописани да би све цркве славиле Бога на исти начин. Тако и богослужбене књиге за сваки месец (минеји) садрже дневне тропаре који славе светитеља тога дана и црквене песме за сваки празник. На тај начин, никакав несклад не нарушава литургијску хармонију. Чак су и музика и иконографија, које се називају литургијском уметношћу, прописане на сличан начин тако да ни један иконограф или појац не може да слика икону или пева по својој машти, но је присиљен да прилагоди своју личну вештину и способност образцима настрожијег духовног реализма. Слично томе, календар празника је био прописан да ни један свештеник не би могао да прославља празнике када он то хоће, него да постоји потпуна заједница у молитви међу свим вернима на земљи.

Због тога, оно што ради уметник који слика црквене иконе према свом укусу омаловажавајући Предање што ради појац који разара литургијску хармонију певајући театрално уместо да поје, то су такође урадили и Грчки јерарси, кварећи литургијску хармонију Православне Цркве, одлучујући да следе различити календар празника у Грчкој од оног који друге православне цркве и Света Гора Атонска прати. Тако, на Светој гори они славе

различитог светитеља и певају друге химне од оних у Солуну; Преображење Господње се слави једнога дана у Атини, а другога у Јерусалиму, Синају и Москви.

Трагедију овог несклада је тешко схватити у овој земљи (Грчкој, на пр.) због удаљености. али је болно уочиво неком ко отпутује у Европу и види како у суседству једног истог града Руси славе један празник а Грци други, или чује звона грчке цркве како позивају верне, док звона руске цркве ћуте. И онда се неко пита да ли су обе цркве православне.

У Грчкој није схваћено колико је озбиљан био компромис са стихијама овога света и колико је снажан ударац за Цркву било одбацивање старог календара у корист новог. Ако је неколицима и разумела, нису имали снаге да употребе свој углед и објаве истину. Нико од земаљских мудраца или моћника није нашао речи да протестује. Тако је још једном потврђено да „Што је лудо пред светом, оно изабра Бог да посрами мудре; и шта је слабо пред светом, оно изабра Бог да посрами јаке“ (1. Кор. 1, 27), јер, пошто су мудри ћутали, неуки верни су се подигли. И они нису „говорили лудости, као луди овосветски мудраци“. Они нису прибегли астрономским теоријама и математичким калкулацијама, него су говорили у име Предања, које сматрају за нешто свето што нико не може да погази у корист науке која стално одбацује сопствене теорије, или у корист политичких или економских интереса земље.

Али, „следбеници мудраца овога света сматрају Божије ученике за луде“. Тако, од почетка до данас, они сматрају старокалендарце за будале, берске фанатике, сујеверне, итд. и радују се свом знању које их ставља изнад оваквих „ситничара“, који праве проблеме из „ничега“.

10. ПАРАЊЕ

Када почнете да сматрате један елеменат Предања неважним, онда ћете првом приликом сматрати такође неважним и било шта друго што вам се не свиђа у Традицији. То се догодило са иконографијом, црквеним песништвом, то се догодило и са изгледом свештеника. Сада мантије изгледају сувише црне за њих, као што им се браде и коса чине сувише дугим. Хоће да ставе музичке инструменте у цркве. Они хоће да уклоне столове дуж црквених зидова и поставе удобне клупе. Они грде монаштво, клеветају монахе, одузимају манастирска имања, настављају систематску пропаганду против монаштва. Они превиђају каноне који забрањују заједничко мољење са јеретицима, иду на њихове конференције и моле се за заједно са њима. Њих не интересује мишљење народа приликом избора владика и свештенства. Они скраћују Литургију и избацују делове богослужења „да се људи не би уморили“. Другим речима, они мењају православне обичаје према укусу пропадајућег друштва које је пуно обожавања телесности и материјализма.

На овај начин платно Традиције почиње да се пара, и нико не зна где ће се зауставити и да ли ће се уопште зауставити. Осим тога, ово парање иде тако лако данас јер има одобрење од света, од утицајних и од образованих. Учени нарочито сматрају својом чашћу да се не слажу са Оцима Цркве, но

са неким великим научником, професором протестантске теологије, или са извесним јерзуитским професором који је чувен у Европи, и сл.

Како да онда Православна Традиција и Вера не буде изневерена, фалсификована? И како, под таквим условима, да не дискутујемо о јединству „црква“ и да га не сматрамо нечим што лако може бити постигнуто? Да ли је онда тешко за једну „Православну“ цркву, која је попримила исти менталитет и исту нарав као Западне „цркве“, да се уједини са њима? Да ли је далеко дан када ћемо отићи недељом у цркву и чути свештеника како се молИ: „И за Оца нашега Папу Римскога?“ Да ли ће ико реаговати ако се таква ствар догоди? Или ће се свима чинити природно то што смо коначно „пребродили“ све разлике које раздвајају Исток и Запад?

11. БОГ СЕ НЕ ДА ПРЕВАРИТИ

Нека сви који олако говоре о јединству „црква“ схвате да је јединство Цркве тајанствени дар Божијег присуства. То није ствар о којој би се одлучивало на конференцијама, него нешто што или постоји или не постоји. Никаква људска одлука не може принудити Бога.

Наравно, споља можемо постићи јединство и сви могу да прогласе — Протестанти, Католици и Православни — да смо сада најзад једна црква; и ми можемо да помињемо Папу Римског и Римски Папа може да помиње Цариградског Патријарха. Ако се сви сложимо око „минимума истине“, око једног поједностављеног „Вјерују“ и ако изгладимо још неколико питања, може доћи до на изглед „јединства“. То би био легално и спољашње вредан систем, али би то био систем који нема везе са Христовом Црквом, чак и ако по спољном изгледу подсећа на Цркву. „Бог се не да преварити“. Када услови за Његово присуство не постоје у људима, Он и не долази међу њих.

Христова Црква није никада била само човечански систем. Црква је рођена, а не направљена. Људске дискусије могу да сачине нешто чему могу да дају име „Црква“. Али ова фабрикација би била нешто без живота. Жива Црква неће имати везе са тим. Она ће постојати негде далеко од свих ових фабрикација, непромењена, пуна истине и светлости, чиста од сваке компромисне лажи, са Светим Духом који је обухвата и осветљава као сунчева светлост њене кораке, водећи је до „пуноте истине“.

Она неће зависити ни од броја истинитих хришћана, па чак ако их буде само шака. Они ће бити носиоци Предања које неће бити нешто што су они једноставно научили, но нешто чиме они живе и имају његово животно искуство. Хришћани живе у Предању као у природној средини, као што рибе живе у води.

Нека сви, који заиста траже Господа, престану да причају о јединству „црква“. Црква не признаје уједињење јер она није никада ни била разједињена. Људи је напуштају, чак и ако и даље задрже многе од њених спољних знакова. Нека се сви који траже Господа врате Цркви и нека се понизе тако да могу да уђу, јер су њена врата мала, и треба се сагнути врло ниско да би се прошло кроз њих.

12. НЕПОГРЕШИВИ КРИТЕРИЈУМ

Али, у хаосу и лицемерству савременог света, није лако распознати Христову Цркву и приближити јој се, јер није доста за цркву само да носи назив „Православна“ да би то и била дословно. Нажалост, отпадништво постоји чак и под, споља гледано, православним мантијама, православним куполама и међу православним верницима. Али, то није ништа ново: Црква га је познавала још од својих првих корака, само је сада достигло неочекиване размере.

Морамо научити да разликујемо Цркву иза спољног изгледа. Што се тиче изгледа, споља, у Православној Цркви преовлађују неред и забуна. Свако — образован или необразован, верник или неверник — има свој лични поглед на Хришћанство и Православље, и фанатично брани своје мишљење. У оваквој олуји је немогуће наћи прави пут без компаса. Али, има један непогрешиви критеријум: настављање Традиције или, другачије речено, продужетак Предања. Где год је Предање сачувано живо и чисто без прекида од времена Апостола, колико год верних — владика, свештеника или верника — живе Предањем и преносе га, ту је Православна Црква, и они сачињавају Тело Христово. Сви други, свештеници или лаици, који желе да се зову православни а да не прате у свему живо Предање минулих векова, јесу уљези; они су кукољ на њиви Христовој.

Данас има много кукоља а врло мало класја жита, али је њива — Божија њива, и упркос разном кукољу, пшеница остаје иста из поколења у поколење, од семена до семена, иста као и прва пшеница коју је Свети Дух посејао на истој божанској њиви на дан Педесетнице.

Жива Традиција није никада била прекинута, јер смо из самих Христових уста чули обећање да је „ни врата паклена неће надвладати“, а уста Божија не лажу. Они који траже Предање Хришћанске Цркве првих векова, или векова пре велике шизме (1054) да би га нашли и следили, признају да су изгубили његов континуитет. Али, они га никада неће наћи, без обзира на то колико напредују у својим истраживањима, јер је Предање нешто живо и преноси се као што се преноси као што се преноси живот, од живог бића на живо биће. Није нешто што би се открило научним студијама, или интелектуално изучавало.

13. СКРИВЕНО, АЛИ ЖИВО

Ови милиони кукоља који су изникли у недрима Православне Цркве у скорашње време, донели су са собом земаљски дух, тако да ниједна Православна Црква није била у стању да задржи своја спољна обележја непромењена. Чак и старокалендарци, који су се држали тако доброг правца по питању календара, у случају иконографије јасно носе мрље издајства Традиције. Ова чињеница је заједнички грех свих Православних цркава у последње време, — када трпе кич...

Срећом, до сада, сва ова одступања од Предања која смо описали, нису одсекла Православне цркве од њиховог корена. Стабло остаје живо и успе-

ва да напредује упркос свим „украсима“ које су му додали. Православне цркве нису увенуле као што се то догодило са „црквама“ Запада. Ако само стресете прашину коју је светски дух посуо по њима, наћићете свеже листове изворног Предања. Предање није никада престало да живи и буде на снази у Православљу. Још увек постоје калуђери који живе православно монашки. Још постоје искрени и прави богослови који нису укаљали истину, него је одржавају чистом и сјајном, далеко од сваког туђинског мешања. Постоје још и први појци и истинити носиоци Православне Традиције у иконографији. Још има свештеника, као оних старих, посвећених њиховој светој дужности, којима њихов стални додир са Богом не дозвољава да се забрињавају око својих дугих брада и црних мантија, но чине да ове ствари зраче светошћу. Још увек има једноставних људи који су достојни виђења великих чуда.

Истинито Предање, дакле — живот, духовно искуство, и учење Апостола и Светих Отаца свих векова, ови трагови Духа Светог у срцима хришћана — постоје и настављају да живе међу живима без икаквог прекида од апостолских времена. Постоји стална хармонија у свим делима православних свих времена до данас, писана и неписана; и ово је златно правило којим свако мора да мери своје мисли и дела, да би видео да ли је он унутар или изван Православља. Спољни знаци могу да дају утисак да је континуитет покварен или прекинут, али ако погледамо мало даље, видећемо да Предање још увек цвета и освежава оне који га траже.

Предање постоји и наставиће да постоји све до краја света. Али сваки дан који пролази чини његово откриће све тежим. Сваки дан додаје све више „украса“ на дрво Православља, тако да се људи збуњују и не знају где је истина.

14. ЛАЂА

Једног дана, пре или касније, нико не зна тачно када „цркве“ и религије ће се ујединити. У том хаосу лажи чак и изабрани ће бити у опасности да изгубе свој пут. То ће бити доба Антихриста.

Како и када ће Антихрист доћи, нико не може да каже. Не зна се ни колико њих ће бити устању да га препознају, јер ће он доћи као добротвор човечанства. За сада можемо са сигурношћу рећи само једну ствар: сви ови покрети према уједињењу нација и цркава, сви ови компромиси и сво ово униформисање човечанства постепено чињено под парним ваљком технолошке културе, припрема пут за долазак Антихриста.

Овакав развој човечанства, према критеријуму света је диван. Али, према хришћанском критеријуму он води ка уништењу.

Ово не изненађује и не плаши хришћане. Они знају да је свет сам себе осудио. Зато Христос није хтео да се моли за свет. „Не молим се за свет“. Кнез овога света је ђаво и он је „човекоубица од почетка“.

Смрт ће затећи свет на врхунцу његове славе, на врхунцу његове самообмане, на висинама куле вавилонске, када ће човек бити у зениту свог старог покушаја да постане бог својом личном моћи, без Бога. Када Син Човечији дође, наћиће човека у пуној слави своје опседнутости Сатаном.

Бог не тражи од хришћана да спасу свет. Сваки покушај од стране хришћана да да промене смер у којем се свет сада креће био би узалудан и смешан. Свет је брод који тоне и он тоне зато што му је сама структура трула. Бог не тражи од хришћана да спасу брод, но да спасу колико год могу бродоломника.

Нова Нојева лађа, Христова Црква, плови близу места бродолома. Свако ко хоће да се спасе од воде мора да потражи уточиште у њој. Али, да би нашао уточиште, човек мора да се одрекне света, не толико географски, колико суштински. „Зато, изађите из њихове средине и одвојте се, говори Господ, и не дохватајте се нечистог, и ја ћу вас примити“ (2 Кор. 6, 17).

Али, овде почињу тешкоће. Како можемо да оставимо свет, када је цео наш живот везан за њега? Међутим, циљ ове књиге није да одговори на ово питање. Одговор се може наћи у Светом Писму и код Отаца. Осим тога, цео живот у Христу је борба за слободу од *свеџа*, од „*Еиџа*“ страсти, и за склониште у лађи Цркве.

Када доба Антихриста буде долазило, чак и лађа Цркве ће се тешко разликовати. Многи ће рећи, „Гле, Христос је овде“ или „Тамо је Христос“, али ће то бити лажни пророци. Званично ће било шта бити прихваћено за Цркву. Мало по мало ће се напустити ризнице Вере, и растопити у неописивој, уједињујућој мармелади, која ће сатанском вештином задржати већину спољних знакова Цркве. Овде и онде ће мале групе верних са понеким свештеником још увек сачувати живим истинито Предање.

Али, ко ће бити у стању да препозна Цркву Христову у овим малим групама верних, којима ће недостајати светски сјај? Ипак, на крају времена, Једна, Света, Саборна и апостолска Црква ће бити управо ове заборављене и наизглед неуједињене мале парохије, које можда неће ни знати једна за другу, али ће бити уједињене између себе тајанственом везом Тела и Крви Господње, у Духу Светом, заједничком Традицијом коју ће сачувати непрекинуто.

У те дане ће чак и избрани бити у опасности од завођења. Човеку треба много храбрости да би се одвојио са неколицином и ишао против светских струја, увек исмеван од „паметних“ и малтретиран од јаких. Много мудрости треба да би се распознала истина управо тамо где цео свет види бесмислицу и глупост. Осим тога, следбеници лажи ће имати чудо на њиховој страни; чуда која је ђаво тражио од Христа у пустињи, знаке и чудеса лажних пророка и лажног христа. „Јер ће се појавити лажни христоси и лажни пророци и показати знаке велике и чудеса да би преварили, ако буде могуће, и избране“ (Мт. 24, 24). Колико њих ће моћи да пронађу пут када сви светионици буду заводиоци? Тада, „ко претрпи до краја биће спасен“.

15. МАСКЕ

За сада, нека сви који хоће да живе близу Христа, пожуре да стекну опрезност да би унапред препознали лажне пророке и лажне христосе, и нека носе оклоп вере како би били у стању да их непобедиво нападну.

Јер, наше доба је лукаво доба, у коме је лаж маскирана и отров се нуди пресвучен шећером, када су путеви пуни замки и добро прикривених рупа. Кога год изглед буде преварио, тај ће бити изгубљен.

Морамо научити да разликујемо Цркву од света, јер је судбина Цркве различита од судбине света. Морамо имати толико неповерења према свету колико имамо поверења у Цркву; толико мржње према свету (не према људима, но према свету), колико имамо љубави према Цркви; толико песимизма за свет, колико оптимизма за Цркву.

Свет је бунт, менталитет и намера оних који су одбацили Божију понуду, који су окренули леђа када им је Он говорио, који су се одвојили од Њега заувек. Ови људи су радије изабрали смрт него живот. Они нису кажњени, као што ни демони нису кажњени, јер им нико не жели ништа нажао. Они су добровољно изабрали смрт, својом самовољом су одлучили да буду непријатељи Божији и да стоје далеко од Њега.

Овај избор се чини у животу, независно од времена и места, у дубини срца, и он је неопозив ако нема покајања. Слобода дели духовна бића у два табора. Има две врсте људи, као што има и две врсте анђела: пријатељи Бога и непријатељи Бога.

Слобода не лежи толико у личним радњама, колико у целокупном настројењу и расположењу човека, у крајњем позитивном или негативном одговору на Божији позив. Више слободе лежи у укупном правцу човековог живота, него у његовим детаљима.

Детаљи могу да варају; они могу да учине да књижевници и фарисеји изгледају као пријатељи Божији, а да разбојник, блудница, цариник или Савле (Павле) изгледају као Његови непријатељи.

Морамо бити у стању да препознамо праве пријатеље и непријатеље Бога испод маске лицемерства и слабости.

Ми живимо у добу када су се маске лицемерства умножиле и достигле запањујући степен савршенства. Из часа у час смо у опасности да будемо преварени од људи који су, док носе маске пријатеља Божијих, у ствари Његови непријатељи.

Такви су и они који говоре о јединству цркава. Они су најопаснији непријатељи Цркве, лажни проповедници Еванђеља.

Непријатељи који се појављују без маске — атеисти, материјалисти, комунисти — не могу да преваре никога. Они су ти који могу убити тело, али не могу наудити души. Али други „православни“, било патријарси, епископи, вође хришћанских организација, теолози и професори теологије, сви који говоре о лицемерној хришћанској љубави према нашој „браћи“ јеретицима и шире поруке јединства, сви ови маскирани, можда не дирају тело, али сигурно убијају душу. Због тога, борба са њима мора бити непрестана.

Друга глава

16. САВРЕМЕНО ИДОЛОПОКЛОНСТВО

А сада, да погледамо какви су ти западни Европљани са којима хоће да нас уједине у једну државу и Цркву.

Застрашујућа противречност карактерише Европљање: супротност између унутарњег и спољног човека. Европљанин изгледа као да је једно, док

је у ствари нешто друго. Он живи и креће се у лажи и компромисима. Његова целокупна култура је збирка уобичајених лажи којима се он прилагодио. Он је крајње себичан (егоцентричан), док се у исто време понаша потпуно, и готово претерано љубазно.

У „неразвијеним“ земљама, где људима недостају финесе европске културе, мање-више свако изражава свој унутарњи свет са извесном једноставношћу и слободом коју не можете наћи у Европи. Њихов начин је груб али су људи искренији. У Европи се ово сматра недостатком културе и духовног развоја.

На овај начин се стална игра лицемерства почела сматрати културом — културом бело окречених гробова пуних смрада; културом у којој спољашност чаше је увек чиста ради изгледа пред људима.

Али, као што се и догађа са фарисејима, стална лаж у којој живе не чини их ни мало бољима. Уместо тога, њихова спољна савршеност их чини сигурнима у своју надмоћ. Најзначајнија особина Европљана је њихова сујета. Они гледају са висине на све људе које сматрају некултурним и неразвијеним.

Известан број њих могу и да буду забринути за потребе других људи, група, или народа, посебно неразвијених, према којима гаје саосећања, али дубоко унутра, они се брину за друге као што се природњак брине за инсекте. Осећања која они гаје за друге људе су слабија од љубави коју они осећају према својим псима.

Они цене своју цивилизацију исто толико високо колико и саме себе. Имајући критичке умове они не прихватају ништа без испитивања и на то су поносни. Они сматрају све вредности за релативне, чак и оне које и сами прихватају и воде наизглед дубоке расправе о свему у шта је човечанство икада веровало.

Њихов уобичајени став је у ствари мишљење добро утврђених агностика који су вољни да се сложе са било чим што им кажете, под условом наравно, да ви разумете да нема начина да им докажете то што говорите, и зато их то оставља ни врућим ни хладним.

Има само једна ствар у коју ови агностици никада и не помисле да посумњају, а то је вредност њихове цивилизације. За њих, никада није било цивилизације развијеније од њихове. Може да буде оштре критике на рачун одређених културних проблема, па чак и великих неслагања око детаља, или исправност општег правца њихове културе није никада била довођена у питање.

Цивилизација Европе се заснива на религији, али на религији коју нико неће да именује као такву јер она не обожава једног или више богова, но обожава човека.

Религија античких Грка и њихове цивилизације није била ништа друго него обожавање човека. То што је цивилизација старе Грчке наишла на тако добар пријем у срцима Европљана, може се потпуно приписати овом унутарњем сродству.

Као и стари Грци, Европљани обожавају човеков разум, његове страсти, снаге и слабости његове душе — једном речју, они су учинили човека средиштем, мерилом и сврхом свих ствари. Култура Европе произилази из човека, постоји ради човека и има своје оправдање у човеку.

Може доћи до несугласица у начину постизања побољшања човечијег живота, може бити разлика у начину обожавања човека, различитих закључака извучених из човечијег мерила; али за све и увек, човек је центар око кога се све окреће, извор њиховог надахнућа и циљ њихових подухвата.

Ово је Европљанин. Коју год религију он мислио да има, дубоко унутра, његова религија је обожавање идола „човека“. Европљанин више не види лик Божији у човеку: он једино види свој лик.

Другим речима, религија Европе је у ствари стара религија човечанства, оног које је одовојило човека од Бога. Божија намера је да обожи човека. Али човек, преварен од ђавола, мисли да може постати бог без благодати свога Творца, на своју сопствену иницијативу и само својим моћима. Он је пожурио да једе са дрвета знања пре него што је довољно сазрео за такву храну.

Резултат је био да су се његове очи отвориле да позна добро и зло, да види своју телесну и духовну голотињу, и био је згранут. Није више могао да поднесе да се суочи са својим Господом и Богом и побегао је да се сакрије од Његовог лица. Схватио је да је велики понор створен између њега и Творца. Тада је милостиви Отац проклео први узрок разарања, ђавола — „змију стару“ — и по својој бескрајној љубави обећао спасење: „И још мећем непријатељство између тебе (змије) и жене (Пресвете Богородице), и између семена твојега и Семена њезина (Христа); оно ће ти на главу стајати а ти ћеш га за пету уједати“ (Постање 3, 15). Да човек не би вечно живео у таквим условима духовне смрти, Он га је истерао из Раја, „да не пружи руке своје и узбере и са дрвета живота не окуси, те довека живи“ (Постање 3, 22). Тако је из свог саосећања и љубави Бог дозволио телесну смрт и пропадање, које је као и духовна смрт било резултат прекида општења са Извором живота, тако да човек не би носио кроз векове своју духовну смрт, несрећу и голотињу. И човек је, будући растављен од Бога и живећи у сталној стварности смрти, постао роб греху и ђаволу.

Због тога је, као реакција на искуство својег ништавила, човек почео да обожава човека, проглашавајући га за бога; вративши се у ствари древној мисли да је људска душа део божанске природе, другим речима, да је божанска *по суштини* и зато нема потребе за Богом.

Ова унутарња воља човека да верује у своју сопствену божанственост, заједно са његовом потчињеношћу демонским силама, јесте основа сваке врсте идолопоклонства.

Религија Европе није ништа друго него то првобитно идолопоклонство у модерном облику. Папство, протестантизам, хуманизам, атеизам, демократија, фашизам, капитализам, комунизам и било шта друго европско, су само изрази тог истог хуманистичког духа без Бога.

Цивилизација Европе је ништа друго него резултат човечијег кошмарног и упорног покушаја да постави свој трон изнад Божијег трона. Ништа друго него подизање нове Вавилонске куле; понекад може настаси збрка око начина градње, али циљ увек остаје исти за све заинтересоване.

Идеал Европљанина је исти као и идеал Луцифера. Дубоко унутра, то је исти презир доброте Божије, иста увреда Његовој љубави, иста побуна и

отуђење од Његовог промисла, иста незахвалност, исти усамљени пут који, уместо да води горе као што човек мисли, води доле у провалију и смрт.

17. СА КРСТОМ КАО ЗАСТАВОМ

Стварна религија Европе је прикривена и само носи маску хришћанства.

За цео свет, Европа је хришћанска земља. Ђаво је заиста лукав по превасходству и његова дела имају најтрагичније последице за човечанство.

Највеће зло које је икада спопало свет је имало крст као стег. Аристотелство западних богослова и њихових следбеника до идолопоклоничке рационалистичке мисли древне Грчке, пребражај теологије у философију, изневеравање вере, папство, жеђ за влашћу и светском моћи, Крсташи, мешање религије и политике, Инквизиција, мисије које су де доказале као претходнице колонизаторских сила, освајања, ратови, систематско цеђење животних сокова народа, оргије, проневере, понижавања и тираније, су се догађали у име Распетог.

У светлости овог трагичног погоршавања религије је било природно да атеизам и протестантизам изникну као тежња ка избављењу и оздрављењу.

Треба приметити да атеизам који се појавио у Европи није само равнодушност, агностицизам или једноставно епикурејско расположење. Атеизам у Европи није ни академско оповргавање. Он је снажна мржња према хришћанском Богу, онаквом каквим су га упознали у Европи; он је јака страст, богохуљење, огорчење људске душе.

На православном хришћанском Истоку, од времена Константина Великог до Грчког устанка против Турака, овакве епидемије се никада нису појавиле. Народи Истока су упознали потпуно другачијег Бога од онога кога знају народи Запада; због тога Га никада нису порицали без обзира колико били грешни. Први атеисти су дошли у Грчку из Европе. Њихово порицање, без правог познавања, било је уперено против религије какву су упознали у Европи. Њихов атеизам је имао за узрок издају хришћанске вере и грешке хришћана које су се догодиле на Западу.

Слично томе, Протестантизам може да изгледа као посебна јерес, али у ствари, он је настао као одбацивање Римокатолицизма. Протестантизам никада није имао религијску основу. Напротив, он јесте и био религијско порицање. Оно чиме се он правда јесте постојање Римокатолицизма. Када би Римокатолицизма нестало, Протестантизам би изгубио разлог за постојање.

18. ПУТ КА САЗНАЊУ

Данас, атеизам као и Протестантизам може бити окренут против Православља. Ово насиље се заснива на обмани. Они се гнушају Православља јер га посматрају својим сопственим мерилима, личним менталитетом. Они га виде као варијанту Римокатолицизма. Ово није због лошег распо-

ложења са њихове стране, него због потпуне неспособности да расуђују другим мерилима и да размишљају другачијим умовидом.

Римокатолицизам, Протестантизам и атеизам су на истом нивоу. Они су изданици истог менталитета. Сва три су философски системи, издаци рационализма, тј. претпоставке да је људски разум основа извесности, мерило истине и пут знања.

Православље је на потпуно другом нивоу. Православни имају други менталитет (умовид). Они сматрају философију ћор-сокаком који никада није водио човека ка извесности, истини и знању. Они поштују људски разум као нико други и никада га не злоупотребљавају. Они га узимају као један од корисних чинилаца у откривању лажи и грешака, али га не прихватају као способног да да човеку сигурност, извесност, да просвећује истином и да води ка знању.

Знање је виђење Бога и Његових створења у срцу очишћеном кроз Божију благодат и борбу, молитву човека. „Блажени су чисти срцем, јер ће Бога видети“.

Истина није низ објаснења него Бог лично, Који се стварно јавио у личности Христа који је рекао: „Ја сам Истина“.

Извесност није ствар складности разума; она је дубоко уверење срца. Човеку она долази након унутарњег виђења праћеног топлином Божије благодати. Интелектуална хармонија која је резултат логичког реда ствари није никада пропраћена оваквим уверењем.

Философија се одликује концептуализацијом. Људски разум не може да прихвати реалност онаком каква она јесте. Он је прво претвори у појмове, симболе са којима онда оперише. Међутим, симболи су само одговарајући изрази, појмови о стварности. Појмови су далеко од реалности као слика рибе од живе рибе.

Философска истина је низ појмова и представа. Овакви симболи имају једну велику предност: они су разумиви. Изрезани су по човечијој мери и задовољавају разум. Али, они такође имају и велики недостатак: немају везе са живом стварношћу.

Истина је несместива у категорије људског разума. Она стоји изнад разума. Философија је покушај претварања надразумског у разумско. Али ово је фалсификаторски, варљиви процес. Због тога Православље не привхата философију као пут ка сазнању.

Једини пут ка знању је *чистиоџа срца*. Само она дозвољава обитавање Свете Тројице у човеку. Искључиво на овај начин је Бог и сва Његова твар познана а да није замишљена, концептуализована. Бог је познат онакав какав заиста јесте, иако не постаје схватив нити умањен да би се сместио у тесне оквире људског разума. На тај начин се човечији ум, живећи и не разумевајући, сједињује са живим и несхвативим Богом. Знање је живи додир човека са Творцем и Његовом творевином у међусобној љубави.

Искуство знања је нешто што се не може изразити људским речима. Када је Апостол Павле сазнао, рекао је да је чуо речи неисказиве — нешто што је човеку немогуће да изрази.

Такво је и дубље Хришћанско богословље — неизрециво. Догме су помоћни обрасци. Оне уствари нису занње; оне су водиле и заштита од гре-

шака. Човек може да има знање а да и не познаје црквене догме, као што може да познаје и да прихвата све догме а да нема знање. Због тога су, иза тврдитивног (катафатичког) богословља догми, Оци поставили дубоку тајну одрицативног (апофатичког) богословља где ни једна дефиниција није прикладна, где разум ћути и престаје да дела, где срце отвара своја врата да прими Великог Госта „Који стоји на вратима и куца“, и где ум види Онога Који Јесте (Суштога).

Нека нико не мисли да је ово истинито само када је у питању надразумско знање као покрет Бога ка човеку. Човек својим разумом не може имати право знање о ичему и он не може да буде сигуран у ишта — нити у себе, свет, па чак ни у најобичније ствари.

Искрено, ко је икада чекао да чује Декартову изреку: „Мислим, дакле, постојим“, да би био сигуран да заиста постоји? Ко је чекао на философе да докажу да је свет око нас стваран да би веровао да то заиста јесте? Осим тога, доказ о томе никада није постојао нити ће постојати и они који се баве философијом то добро знају. Нико никада није био у стању да стварно докаже својим разумом да наше мисли и ми сами, као и свет око нас, нису машта. Па чак ако би неко и успео да пружи разумне чињенице, такав логички доказ не би уверио никога.

Ако смо сигурни да постојимо и да наши пријатељи нису само уобразиља наше маште, то није због философских доказа него због унутарњег знања и унутарње свести која нам даје сугурносст и уверење о свему и без силогизма и доказа.

Ово је природно знање. Знање срца а не мозга. Оно је чврста основа за сваку мисао. Разум може да гради на њему без страха да ће се срушити. Без њега, разум зида на песму.

Ово природно знање је то које води човека путем Еванђеља и оспособљава га да разликује истину од лажи, добро од зла. Оно је први корак који уздиже човека ка Божијем престолу. Када се човек својом слободном вољом успе на први степен природног знања, онда се сам Бог сагне и дарује га небеским знањем тајинстава „која није слободно човеку говорити“.

Проповед светих апостола, Отаца и пророка. Еванђеље и саме Христове речи су упућене човечијем природном знању. То је област догми и тврдитивног богословља. То су јасле у којима је рођена вера.

Почетак вере је способност срца да схвати да Истина говори кроз малу књигу звану Еванђеље, да на то зајединичко место — Цркву сиромашних и верних, Бог нисходи и ту пребива. Када страх обузме човека што је ступио на тле које је рука Божија поставила, када се загледа у широко и огромно море, тада његове очи почну да лију сузе — сузе покајања, љубави, радости, и он почиње да осећа прва миловања неизрецивих тајни Божијих.

Природно знање постоји у свима, али није код свих једнаке чистоте. Љубав према задовољствима има моћ да га помрачи. Страсти су као магла и зато само мали број људи налази пут до истине. Колико људи се изгубило у лавиринту философије тражећи мало светла које никада неће угледати?

У тој замршености није важно да ли је неко хришћанин или атеист, Протестант или римокатолик, платониста или аристотеловац. На свима њима постоји један заједнички знак распознавања — тама. Ко год уђе у пе-

ћину рационализма, престаје да види. И какву год одору он носио, сви добијају исту тамну боју. У својим дискусијама они разумеју један другог врло добро јер имају заједничке претпоставке, претпоставке таме. Њима је немогуће да разумеју оне који нису у лавиринту и који виде светлост. Без обзира шта им они споља говоре, они разумеју све само својим претпоставкама и не могу да виде на који начин други могу да буду у предности.

19. ЗАПАДНЕ ШКОЛЕ

Расправа која је почела пре неколико векова на Западу, се води зачуђујућом лакоћом јер учесници, мада имају различите погледе, припадају истој школи.

Веома је тешко Европљанима, посебно протестантима, атеистима и равнодушнима према религији, да схвате колико дубоко је њихов менталитет обележен печатом папства и да разумеју да су њихови одречни судови условљени одговарајућим тврђењима паписта.

Папство је било велики васпитач Запада. Научило их је првим словима и увело у рационализам који је преко Рима наследило од старе паганске Грчке.

Рационализам је био душа свих јереси које су ратовале против Хришћанства. Све богословске битке су вођене против њега. Јерес је и одбијање надразумног и покушај да се оно претвори у нешто разумно. То је порицање живе стварности и прихватање појма, само зато што је појам нешто разумиво, док жива стварност није.

Западна Црква је била проткана рационализмом далеко пре расцепа (пре 1054. г.) Папство и различите јереси које сада муче Римску „Цркву“ имају рационализам за оца. Из њега су рођени и расли су мало по мало кроз векове.

Удаљеност Рима од Византије и слабе везе са Истоком допринеле су чињеници да прва његова отступања нису била откривена у почетку. Студенти историје могу да виде да је за хришћанство Запад увек био духовно провинцијски. Готово сва духовна и богословска питања су рођена на Истоку и њихова решења су такође нађена тамо. На Истоку, хришћани су били под сталним духовним напоном. Све јеретичке струје су прошле туда и духовне борбе су се тамо одиграле. Западњаци су живели у срећи: били су „резервисти“ и „позадина“ Хришћанства.

Болести Хришћанског Истока су биле акутне — али онестварају антители и имунитет. У међувремену, на Западу је почело хронично оболење, но такво које полако али сигурно води у смрт.

Рационализам доноси собом самообману; самообмана доноси отуђење; отуђење расте са светском моћи. У време када је више него икада Западу требала духовна помоћ и светлост са Истока, појавио се расцеп, застрашујући у свачијим очима.

За то време, у свом напору да христијанизује народе Европе који су још увек били варвари, Латинска Црква је, уместо да их уздигне на тешке висине хришћанске вере и живота, покушала да им представи хришћанство као нешто лако што пружа задовољства, надајући се да ће тако варваре брже

привести Христу. Тако је уместо да подигне варваре, понизила Цркву. Разврстала је њено учење, систематизовала га и учинила академским, разумљивијим за варварске умове. На овај начин је почела да шири рационализам и кривотворење Хришћанске Вере. Од Тајне и живота у Духу Светом, Хришћанство је постало етичко-философски систем који је касније најбоље изражен у делу Томе Аквинског „*Целокупна теологија*“.

Они који су касније одбацили Римокатолицизам, примили су своју културу од њега. У њој су одрасли и она их је научила како да мисле и философирају: протестанти, хуманисти, атеисти — целе серије европских философа — свих који су дипломирали у школи Римокатолицизма. Због тога сви они говоре истим језиком, језиком рационализма; и због тога они, упркос свима различитостима разумеју једни друге тако добро.

20. ЗАСТРАШУЈУЋЕ ТАЈНЕ

Дискусија између Римокатолика и атеиста је могућа јер они говоре са истог философског становишта, чињеницама истог порекла. Али дискусија између атеиста и православних је немогућа, јер Православље говори језиком који је потпуно неразумив за атеизам. Православље разуме језик атеизма врло добро, али ако би оно говорило истим језиком, престало би да буде Православље.

Узмимо на пример дискусију о човечијој природи. Римокатолицизам верује да се човек састоји од душе и тела. Атеизам не прихвата постојање душе и учи да човек једино има тело.

Ово одрицање атеиста је уствари одговор на римокатоличко виђење човека. У покушају да изразе дубоку тајну људске природе на једноставни начин, римокатолици позајмљују грчке идеје о телу и души које су биле лако разумиве. Дали су одредбу (дефиницију) тела и дефиницију душе на потпуно разумив начин. Као и стари Грци, они су описали душу као независну, самопостојећу суштину, која превасходно чини човека; понизили су тело до нивоа непотребног терета који, као што су и Грци веровали, заробљава душу и спречава је да се слободно развија.

На овај начин је тајна човечијег постојања срозана на наивни ниво философске дефиниције. Ту је атеизам њу нашао и почео да води јавне расправе пошто се и сам креће на нивоу философских дефиниција. Тако је почела бескрајна дискусија философско-научним аргументима која ће трајати до краја света и неће успети да докаже ништа јер тражи доказ у чисто разумској области а не у ономе што је превазилази. Разум има вредност једино као помоћно средство; сам за себе не води ни знању нити извесности.

Како онда Православље може да узме учешће у детињасто наивној дискусији а да се не спусти на исти ниво наиве? Православље одбија да да философске дефиниције о томе шта је човек и шта је тело или душа. Оно зна да је човек више од онога што је очигледно, и оно такође добро зна да не може да опише ни да дефинише душу, нити је у стању да сматра тело или материју за нешто што је потпуно разумиво људском уму. Колико год људски разум анализирао ствари, он може једино да разуме симболе које сам ствара, а не суштину.

Ево шта Св. Григорије Нисијски каже о човеку: „Стварање човека је било величанствено, чудесно и необјасниво, осликавало је многе скривене тајне самога Бога“.

Православље употребљава речи „душа“, „тело“, „творевина“, „дух“, а да не подразумева увек исте ствари под истим изразима. Оно се служи речима преузетим из људског речника да би се изразило, али никада не затвара у уске оквире људских појмова целу тајну која чак ни анђелима није доступна. Оно не пристаје на поделу човека на херметички изоловане коморе тела и душе, или, тела, душе и духа. Не придаје само минималан значај телу, но често говори о њему као о целој људској природи: „И Реч постаде тело“.

Али ово за сада није наша тема. Православље је духовно искуство, живот у Богу, низ личних, суштинских додирова а не систем људских закључака. Његови закључци постоје и они су најлогичнији, али су само помоћна средства. Основа не лежи на закључцима и философским испитивањима но на живом искуству божанске енергије у чистим срцима светитеља. Како онда атеизам може да води дискусију са њим?

21. СВЕТЛОСТ

Да, постојали су православни — само по имену — који су улазили у расправе са атеистима и философима уопште. Научници из разних хришћанских организација су покушали да докажу годинама да наука такође прихвата постојање Бога, али упркос свим њиховим дискусијама, успели су једино да покажу колико је велико њихово поштовање прама науци и философији и њихово непознавање Православља. Будући да живи примери европеизације којој смо подвргнути у својој земљи (Грчкој), они нису били у стању да исцрпе довољно снаге из Православља да би оповргли било коју, и сваку философију. И пред свег свог теоретског православља они остају прави западњаци.

Православни су у стању да докажу логички философима да философија, ако жели да остане рационална, може да заврши једино у агностицизму — одрицању сваког знања. Свака њега друга тврдња би била нерационална. То је отуда, што иако изгледа да философија произилази из разума она се ипак заснива на имагинацији (уобразиљи).

Само је један пут ка знању, једини који је Бог показао кроз векове. То није пут логичких појмова него пут живота, јер истина није систем философских теорија него лично постојање: „Ја сам Пут, Истина и Живот!“

Да би неко ишао овим путем није довољно да каже или само верује да је хришћанин. „Неће сваки ко ми каже 'Господе, Господе', ући у Царство Небеско“. Нешто друго је потребно: хришћанинова борба целог живота, која очишћава срце и чини човека достојним да прими просвећење од Духа Светога. Све моралне и подвижничке борбе хришћанства имају за циљ чистоту срца, да би се Света Тројица настанила у човеку. „Ако ме неко љуби, реч моју држаће, и Отац мој љубиће њега; и њему ћемо доћи и у њему ћемо се настанити“ (Јн. 14, 23).

Ова непосредна заједница са Светом Тројицом, овај додир са Божанством, Божије откровење, је у ствари знање. Само оно просвећује човека.

Даје му да разуме шта је Бог и ЊЕгова творевина. Омогућава човеку да продре у суштину ствари и види шта је он сам, иза појава и философских дефиниција.

У светлу овога знања, шта философи и атеисти могу да кажу? Хоће ли га порицати? Могу. Слеп човек, који никада није видео светлост, наравно, може да пориче да светло постоји, али ово порицање нема никакву тежину за било кога ко види.

Не може се доказати постојање светла слепом човеку, али, ако је слепи човек добре нарави он ће веровати и пожуриће да падне ничице пред Христа молећи га да му да очни вид. Ако му не верује, остаће слеп заувек и нико никада неће бити у стању да га натера да разуме величину његовог недостатка.

Ово је однос православних према философима, однос некога ко види према некоме ко је слеп. И као што није могуће за некога ко види да води расправу са слепим о лепотама земље, бојама и светлости, тако је немогуће православном да говори о величанствености знања са философом.

Знање је нешто што се мора најпре окусити да би се разумело. Нико не може да говори или да разуме оно што му говорите без одговарајућих предуслова.

Да ли онда сваки дијалог православних са рационалистима треба да се прекине? Наравно да не. Дијалог ће се наставити толико дуго, докле год слепи и они који виде живе заједно. Слеп ће увек говорити као слепи, једино, они који виде не би требали да говоре као слепи, иначе, како би онда слепи постали свесни свога слепила? Они који виде морају да наставе да говоре као људи који виде, чак и ако вероватно неће бити схваћени. Бар ће на овај начин моћи да разумеју један другог, и ко зна, можда ће неко од слепих чувши разумети да без очију нико не може видети светлост.

22. СПАСЕЊЕ

Многи, такозвани православни, са великим задовољством узимају учешће у дискусијама између римокатолика и протестаната, у којима слепац води слепаца.

Узмимо, на пример, питање оправдања: тј. да ли вера или добра дела спасавају човека?

Римокатолици уче да се човек спасава бројем и квалитетом добрих дела које ће показати на крају живота. За исвесно време папе су чак прогласиле да су добра дела светитеља много већа него што је било потребно за њихово спасење и да заслуге које преостају као вишкови могу да буду расподељене грешницима ако ови плате одређену цену.

Одбацујући став римокатолика, протестанти уче да добра дела не стварају заслуге и да се „човек не оправдава делима закона“, него га само вера спасава.

Расправа траје већ вековима, непрекидном разменом све већег броја образложења која не уверавају никога, но се врте у зачараном кругу човекоцентричних појмова који су врло карактеристични за рационализам.

Какав је став православних када се суоче са оваквим расправама Запада? Осећање инфериорности и дезоријентације обузима наше теологе који стоје узбуђени, дивећи се сложености аргумената њихових западних колега, незнајући шта да кажу. У себи, они прекоревају Православље што није заузело јасан став према овом проблему. Неки од њих се придружују римокатолицима уз неколико огорађивања; други покушавају да помире два различита погледа. Апостоли и Оци им уопште не помажу, они изгледају као да противрече једни другима па чак и самима себи.

Заиста, колика је тама у коју рационализам води човека! Како рационалисти могу да разумеју Апостоле и Оце, када Апостоли и Оци који нису били рационалисти, говоре језиком непознатим за рационалисте?

За рационалисте, Свето Писмо, најјаснија књига на свету, је пуно притивречности. За њих, свака реч и сваки израз има предодређено значење. Или је апостол Павле у праву када учи да се човек оправдава вером, или апостол Јаков који пише: „Каква је корист браћо моја, ако ко рече да има веру а дела нема. Зар га може вера спасти?... И ђаволи верују и дрхте“ (Јак. 2, 14-19). Због тога су многи протестанти рекли за Јаковљеву посланицу да је као „трице“ и да није вредна да се уброји у књиге Новог Завета. Али чак и апостол Павле изгледа као да противречи сам себи када на једном месту говори о оправдању вером а на другом о награди „свакоме по његовим делима“. Због тога су неки протестанти почели да говоре о „два оправдања“.

Мисао Апостола и Отаца је тако јасна и једноставна, али се у рукама рационалиста испуни маглom и тамом јер они хоће да хришћанство буде систем. А систем не трпи супротности. Све мора бити на свом месту, правилно поређано. У њиховој ограниченој мисли свака супротност је у исто време и противречност. Али, стварност је пуна супротности. Тек када човек почне да прихвата супротности онаквима какве оне јесу, без покушаја да их изглади, он се приближују истини.

Православни треба да славе Бога јер се овакви проблеми никада нису појавили у Православној Цркви. Расправа о оправдању човека која се води вековима на Западу је без икаквог смисла и садржаја. Спасење се не даје као награда за неко добро које је човек постигао, било вером или делима. Спасење није награда, нити је пакао казна. Овакав појам, као и сви рационалистички појмови, јесте човекоцентричан. То је пренос у духовни свет онога што се догађа у свакодневном животу човека у друштву у коме се добре речи и дела награђују а лоше кажњавају законима које је човек прогласио.

Као и стари Грци, Запад је створио Бога сличног човеку. Он га види као судију који суди и кажњава према постојећим законима. Али Божија правда нема у себи правничког или осветољубивог значаја. Бог не кажњава да би задовољио своју сопствену правду. Овакав појам је потпуно нехришћански. Бог не кажњава никога; он једино прекорева као што отац кори сина да би га васпитао. Чак и Геенна (пакао) није место мучења него самоизгнанства, далеко од Божијег присуства. То је стање самовољног слепила, место где сунчеви зраци никада не долазе. Бог је праведан, то јест добар, и због тога Њему нема места или заједнице са неправеднима, тј. рђавима. То није зато што Бог не жели да се приближи грешницима, него зато што зли људи одбацују праведност Божију и не желе да буду у заједници са Њим. „Он ни-

када није непријатељски расположен, него само ми. Бог никада није одбојан“ (Св. Јован Златоуст, Омилија 9, на 2. Кор.).

Спасење, исто као и знање, је ствар заједнице са Богом. Вера и дела, врлине и трудови, су средства која отварају врата нашег срца ка Богу. Оно што доноси спасење нису дела, нити вера, нити врлине, ни трудови, ни све ово заједно. Неко може да има све ово а да не буде у заједници са Светим Духом, нити да буде обитавалиште Свете Тројице. Спасење, као и знање, јесте оживотворавање човека благодаћу Божијом и виђење — гледање Бога, чега се удостојавају чиста срца још у овом животу према мери њихове чистоте. Спасење није награда изнуђена од Бога трудовима и радом, који су могли уопште да не очисте срце, нити је оно награда за интелектуалну веру, која је могла да уопште не промени човеков живот.

23. ВЕЛИКИ ПОНОР

Католицизам, Протестантизам и атеизам, као и све друге философије, говоре истим језиком. Једни разумеју разлоге других и упркос свима противречностима могу да опште међу собом. Али, велики понор дели Православље од свих ових система јер је оно нешто суштински различито.

Сва погрешна веровања Запада и исушивање његове духовности имају рационализам за основни узрок. Европљани суде о небеском стварима земаљским мерилима и живе своју религију по узору и виђењу овога живота. Може се набројати толико мноштво примера којима би се испуниле многе књиге. Али два примера која смо поменули (тајна човека и спасења) су довољна да се схвати да разлика између Цркве од Истока и оних на Западу није само у одликама, него у суштини.

Чак, да претпоставимо да постоји наклоност код дела Запада да се приближи и живи православно — што се не показује, осим, можда у случају Старокатолика — ова наклоност им не би омогућила да разумеју и живе православно. Талико много векова отпадништва нису прошли а да не оставе печат на души ових људи. овај печат је тако дубок да га ништа осим благодати Божије не би могло избрисати, а и тада једино из кротких срца.

Последњих година су многи у Европи узели име „Православни“ и били крштени у Православној Цркви, али је врло мало њих заиста постало православно. Већина њих је прихватила Православље интелектуално, очарани богатством знања које оно пружа и задивљени новим познањем Хришћанства које премошћава празнине остављене у њиховим умовима. Од стране осакаћеног хришћанства Запада. Али пре него што су уопште примили прво Причешће и пре него што су пролили иједну сузу због својих грехова, пре него што су кроз унутарњу борбу у тишини и труду тражили благодат Христову, сматрали су својом првом дужношћу да поучавају Православне у Православљу. Саблажњени незнањем и несналажењем Православних у теоретским питањима у којима су они блистали, они су презрели, потценили Православне народе који су, иако у незнању, живели Православљем својих отаца и били спремни да умру за њега. Али Бог не пребива у гордим умовима. Њихова теоретска спрема није била у стању да их сачува од грешака, и као када слепац води слепца, они падају у јаму јере-

си одводећи такође и друге за собом, или се враћају „као пас на своју бљувотину“, својим пређашњим светским путевима.

Да би неко разумео светитеље и Оце Цркве, није довољно само да их чита. Светитељи су говорили и писали тек пошто су живели Божијим тајнама и лично их искусили. Да би их неко разумео, он такође мора да узнапредује до извесног степена упућености у Божије тајне, лично их окусивши, омирисавши и видевши. Свете Оце можете читати и постати врло добро упућени у њихова дела „разумским“ знањем, а да уопште нисте окусили то што су доживели светитељи који су писали такве књиге кроз своје лично искуство... Да би суштински разумели светитеље, а не само интелектуално, морате имати прикладно искуство у свему о чему они говоре: морали би сте окусити, бар делимично, исте ствари које и они. Морали би сте живети у жаркој средини Православља, узрости у њој. Морали би сте окусити бар мало од вежбања, напора и борбе за хришћанско савршенство. Морали би сте се сагнути врло ниско да би сте ушли кроз уска врата која воде у Царство Небеско. Морате постати смирени и кротки, ослобођени терета таштине људских вредности и одлепити своје срце од онога што људи сматрају великим и вредним поштовања. Морате пролити сузе због таштине у којој сте живели, сузе дубоке понизности пред Богом да би вас Он избавио из таме и ниспослао зраке Светог Духа у ваше срце.

Читав нови свет мора да се роди у западњаковом срцу да би он разумео ништа од Православља. Како може неко, ко је од колевке удисао суви ваздух рационализма и научио да обожава људску мудрост као идол, бити смирен и постати једноставан и кротак као дете? Како може неко ко је научен да стреми за стварима које се сматрају „високе и вредне по човеку“ а „гнусне пред Богом“, и које научен да сматра окретање према унутарњем човеку за „зурење у пупак“, бити спасен од трња светских брига? Како може онај, који је научен да сматра сујету за вредност, да лије сузе због таштине живота?

Шта су Римокатолицизам или Протестантизам заиста урадили да заштите свет од немилосрдног вртлога у који је пао? Зар није баш религија Запада била та која је послала човека да трчи без даха да би достигао све оно што је Христос прогласио сујетним? Монаштво, срце религије, од стране Римокатолицизма и Протестантизма је или напуштено или измењено у утилитаристичке (користољубиве) редове који су, било преко своје делатности или своје мисли, узели себи за задатак да служе земаљском благостању људи и светској мудрости која је „пред Богом лудост“. Учинили су да политика буде најважнија за хришћане, уздрмавши царства и проливајући крв да би освојили власт и богатство. Употребили су мисионаре као мамац да би покорили обојене народе нечовечном влашћу Европе. Тежили су за задовољствима и удобношћу учећи да је огатство дар Божији. Дали су Хришћанству користољубиву, друштвену сврху, проузрокујући да људи верују да је Христос био учитељ морала који се највише бринуо о уредном функционисању друштва, да је Црква превасходно чувар људских закона и надзорник њихове примене. Створили су узор фарисејског хри-

шћанина, доброг грађанина, који мисли да је на домаку савршенства јер никада није повредио никога, или зато што је поклонио новац човекољубивим организацијама.

Како може да се појави скроман човек, који тражи просветлење одозго, из цивилизације којом влада тежња за људском удобношћу и сатанска гордост због победа и достигнућа њене науке!

Како се може човек који претражује дубине свога срца да би нашао унутра, у тишини и миру своје „ризнице“, „драгоцено зрно бисера“, појавити из цивилизације коју одликује непрестани немир у трагању и бризи за спољашње?

Тако нешто би било једнако највећем чуду.

Ако је укус Православља тако тешка ствар за једног западњака, како ће тек целокупна Римокатоличка „Црква“ или све Протестантске „цркве“ заједно да га задобију? Милиони људи на Западу чак и не знају да Православље постоји. Како је онда могуће да се после једне или више конференција представника разних „цркава“ постигне колективно враћање истини душа које су ходале у тами већ вековима?

Да ли можда они који говоре о јединству цркава мисле да имају посла са политичким питањима у којима владари нација воде своје потчињене као целину у рат или мир? Људи не долазе Христу и Његовој Цркви у великим масама. Они долазе као слободне личности.

Али, хајде да претпоставимо да Папа изненада одлучи да постане православан и да доведе све римокатолике у Православље. Уз такву спољашњу промену, да ли би иједан од милиона римокатолика заиста постао православан? Чак и када би сви они имали најбоље намере да упамте и поверују све што учи Православље, не би били у стању да учине ни један корак према њему, јер Православље није систем доктрина или низ обичаја, него нешто много дубље и суштинскије. Оно је целокупна настројеност живота и мишљења. Православље је дух, дух Предања који не може да се добије из књига него се преноси од живог живоме, од оца сину, од мајке ћерки, од брата брату, од пријатеља пријатељу, од свештеника свештенику, од монаха монаху, од духовног оца духовном детету, „не преко мастила и папира, но од уста до уста“, од душе до душе. И све ово у живљењу Светим Тајнама Цркве, временом, мало по мало, постепеним развитком живог бића.

Али, они православни делегати на екуменским разговорима који говоре о јединству нису наивни. Они добро знају да римокатолици, као ни протестанти, никада неће постати православни као целина. Но, то њих и не брине. Њих не интересује враћање изгубљених оваца стаду Христовом. Они рачунају на нагодбу и задовољавају се вештачким споразумом. Осим тога, они су већ дуже време престали да буду православни. Они се не секирају за истину и за живот у Христу. У њима већ ради тајна Антихриста и они немају мира док се не оствари.

24. ОТПАДНИШТВО

О, несрећни Грчки народе! Ти, који си дао толико Отаца и Светитеља Цркви Христовој, који си просветио толико варвара и учинио их децом Божијом, ти који си исквасио ово камење сузама покајања и скрушености из ко-

јих је процветала градина Православља, ти који си својим молитвама довео Бога да хода овом земљом, зашто сада са узбуђењем окрећеш своје очи онамо одакле сунце никада није излазило? Ти, који си од давнина био слуга Божији, зашто сада услужно падаш на колена пред слугама Сатане?

Зар си толико поражен знацима и чудесима прогреса да си спреман да паднеш ницице и обожаваш тог блиставог и празног идола? Зар не видиш таму иза ватромета? Зар не видиш очај смрти иза вештачког осмеха? Зар не видиш како се сиромаштво крије иза краљевског изгледа?

Чемуси позавидео? Папској моћи? Јеси ли заборавио Божанску моћ која ти је дала да сачуваш своју Веру неискварену до данас?

Шта си пожелео? Знање? Да, треба да желиш знање, јер оно почиње опасно да ти недостаје. Али, тамо где га тражиш оно не постоји; само замена за знање се може тамо наћи: академски философи и академски теолози. Они ће ти само напунити стомак а да те не нахране јер немају живота у себи, они су мртва слова. Они проучавају сенке а не ствари. Они не проучавају Бога и Његова створења но идеје о Богу и Његовим створењима, испитују појмове нашега мозга.

Али, ако желиш лак живот, ако те Европа привлачи обећавајући ти удобности и телесна задовољства, онда иди тамо. Она ће ти сигурно дати то задовољство и удобност. Али, заједно са њима, даће ти празнину и смрт, духовну и вечну смрт коју она данас осећа.

25. САБРАЊЕ КУЛЕ ВАВИЛОНСКЕ

Не варајмо се. Грчка нација, као и остале, наставиће истим путем. То је пут маса, пут многих, који је увек најлакши. Пут маса је увек онај који води удобности и задовољству. Можемо рећи или учинити било шта, нећемо постићи ништа због стања у које је свет доспео. Зло је необративо.

Најтрагичније је то што зло изгледа за људске очи као нешто добро. Осуда, која није наметнута од Бога него у коју човек сам упада, неће бити некакво уништење или нуклеарно разарање као што људи замишљају. У ствари, смрт тела би била врло мало зло за човечанство. Оно што наилази биће нешто незамисливо окрутније и нељудскије. Биће то ремекдело ђаволске маште, највећа подвала која се икада догодила. Уништење ка којем иде човечанство имаће изглед његовог највећег успеха. Биће то сабрање Куле Вавилонске, врхунац људске сујетне славе, круна човечије самообмане.

Уништење ће бити испуњење жеља маса, када ће свака страст и свако зло пливати слободно и неометано. Биће то потпуно испражњење срца, отупелост, поништење осећаја, досада неиздржива, другим речима духовна и вечна смрт.

Тада више неће бити места за Бога у људским срцима. „И што ће се умножити безакоње, охладнеће љубав многих“ (Мт. 24, 12). Извору живота неће више бити места међу већином људи. Еванђеље ће бити проповедано целом човечанству „за сведочанство људима“. Сви ће га знати и скоро сви ће га суштински одбацити.

У раскоши градова, усред достигнућа људског мозга и знакова и чуда антихриста, кружиће безживотни људски створови, мртви људи који ће мислити да живе најсадржајнији живот који је икада постојао и који ће се за узврат бесомучно уједати за месо.

26. ЦИВИЛИЗАЦИЈА

Кажу да је Папа оптимиста што се тиче будућности човечанства. Он и треба да буде! Човечанство је постало оно што је он вековима сањао да треба да буде. Нека се онда диви делу руку својих.

Сви ови учени, паметни и поштовани људи су његови ученици. Он их је први научио аритметику и слова. Он их је упознао са Аристотелом. Он их је научио философији још док су били варвари. Њему дугују своју цивилизацију.

Папство није проповедало Хришћанство. Није имало ни у изгледу ни у учењу ништа заједничко са рибарима из Галилеје. Папство је Европљанима донело цивилизацију. Ако ико има право да говори о хеленско-хришћанској цивилизацији онда је то папство.

Али, каква је веза између Хришћанства и цивилизације? Какву везу може да има религија која каже да „овде немамо града који ће остати, него чекамо онај који ће доћи“, са цивилизацијом, то јест, са човечијим напорима да утврди себе што је могуће удобније у земаљском граду?

Ако пажљиво посматрате беседе и тежње већине „хришћана“ видећете да оно што они траже и чему се надају није толико на славу Цркве, него на славу цивилизације.

Такве „хришћане“ свет тражи и прихвата, јер у суштини они имају исте циљеве. Али, остале, који не говоре о хеленско-хришћанској (или чак по неким јудео-хришћанској) цивилизацији но о монаштву; борби, молитви, који имају као свој насушни хлеб непрестано стремљење ка будућем граду, свет мрзи јер их не распознаје као своје. О првима говори као о истински религиозним људима, а о другима као о претерано ревноснима, религиозним фанатичима, онима који одбацују живот.

Сродство које постоји између оних који говоре о грчко-хришћанској цивилизацији и паписта је запањујуће. Они имају исти менталитет, исте циљеве, исту равнодушност према истини и мистичном животу. Њихово „хришћанство“ је маска, овосветски поглед који испуњава празнине у њиховом уму и чини им земаљски живот многу удобнијим.

Оваквих „хришћана“, који су увек спремни на нагодбе и компромисе са циљем да имају већину на својој страни, неће никада нестати.

Они су такође, као и Папа, оптимисти по питању будућности човечанства и за то имају оправдања, јер се труде да изграде виделизацију која се чини све бољом свакодневно, на њихову велику радост. то ће бити цивилизација која ће поштовати вредности, пошто је цивилизација без вредности немогућа, и јер су вредности то што јесу управо зато што су употребиве за друштво. Али, такве вредности неће спречити да смрт не испуни људска срца. Јер су оне жртве принете идолу Човеку; а не обожавање принето Богу.

27. ТЕЖАК ПУТ

Све што је овде написано није упућено свету или овим назoви „хришћанима“. Упућено је малом броју изабраних, који ће и сами бити у опасности да буду преварени у последњим временима Антихриста.

У хришћанским организацијама, у папизму и протестантизму, има душа које искрено желе Бога и траже будући град. Али њихова средина и њихови учитељи их неће пустити да нађу пут који њихово срце тражи.

Ових неколицина изабраних морају бити опрезни, врло опрезни. Ђаво не изгледа увек као ђаво; у већини случајева он се показује као светли анђео. Он проповеда „хришћанство“, али само мало друкчије од правог и овом за-мком се хвата много више људи у његову мрежу него да је послао читаву војску атеиста или диоклецијана.

Он жигоше вернике карактеришући их као нетрпељиве, ускогрде, фанатике, буквалите. На овај начин он је подигао против Христове Цркве најбеспощедније гонење до сада. Људи се често пута плаше карактеризације која умањује њихову част и добар глас више него гониочевог мача. Мало је оних који могу да прихвате жртву да их сматрају глупима. У данашњем свету је неизбежно да сваки прави хришћанин буде сматран за будалу, или најмање за ускогрудог и затуцаног. Мало њих има храбрости да напредује са таквим изгледима који воде мучеништву. Због тога већина људи више воли лакши пут компромиса, нагодби које проповедају фанатично.

Пагани никада нису мрзели хришћане толико колико их данас мрзи „хришћански“ свет. Званична попустивост је лажна. Свет трпи само такозване хришћане који иду у корак са њим, оне који покушавају да примене „друштвено“ хришћанство и настоје да увек буду савремени. Друге, који не пристају на нагодбе у њиховој вери, свет мрзи. Али мржња света је за нас мерило да знамо да ли смо прави хришћани. „Ако вас мрзи свет, знајте да је мене омрзнуо пре вас“ (Јн. 15, 18).

S u m m a r y

Alexandre Kalomiris

AGAINST THE FALSE UNION

The Author is a well-known struggler for the Holy Tradition in the Church. The main tenet is *akribia* of the Holy Fathers applied to the muddled ecclesiologies of our ecumenicist century. His claim is: *audiat et altera pars*.